

Člověk mezi smrtí a novým zrozením.

Čtvrtá přednáška.

Budapešť, 6. června 1909

Včera jsme si uvedli před duši, jak probíhá okamžik smrti, jak éterické tělo s tělem astrálním a nositelem „já“ vystoupí ven z fyzického těla a před duší stojí vzpomínkové tablo. U tohoto tablo se ukazuje jedna zvláštnost. Je tomu totiž tak, že události stojí před duší jakoby současně a jako druh panorámy dovolují přehled. Podstatné u toho je ale to, že se to pociťuje skutečně jako obraz. Ve skutečném fyzickém životě jsou události spojeny s radostí a bolestí. Avšak v těchto několika málo dnech po smrti jsou tyto pocitové obsahy pryč. Tento vzpomínkový obraz je objektivní malbou. Pokusíme si to ujasnit na příkladě. Vidíme se v nějaké přímo osudné bolestné situaci, prožíváme takřka její průběh, ale co je na tom bolestného, to odpadá. Je to jako obraz, který pozorujeme a který snad představuje mučeného člověka, ale jeho bolest skutečně nepociťujeme, jen na ni objektivně pohlížíme. Takové je to se vzpomínkovým obrazem po smrti. Ten se dostaví v okamžiku, kdy éterické tělo vystoupí z velké části ven, oddělí se od fyzického těla a potom se rozplyne ve všeobecném světovém éteru. A z něho zůstane extrakt, obsahující plod uplynulého života. - Nyní nastává pro duši vskutku podstatně jiná doba, je to doba odvykání závislosti na fyzickém světě. Nejlépe si to představíme, když si řekneme: Pro okultisty je množství pudů a žádostí něčím reálným. Co je v astrálním těle, to po smrti odložením fyzického těla nezaniká, nýbrž všechny tyto pudy a přání jsou zde. Kdo byl v tomto životě labužníkem, ten ve smrti rozkoš z lahodných jídel neztrácí, neboť rozkoš lpí na astrálním těle, ale fyzická ústrojí, podnebí v ústech, jazyk a tak dále už nemá, čím by mohl uspokojit svou žádostivost. Jeho stav můžeme přirovnat k člověku, který má strašnou žízeň a žádnou možnost ji uhasit (ta věc je taková i z jiného důvodu). Těmi žádostmi člověk trpí, tímto nutným nedostatkem splnění těch žádostí. Smysl tohoto utrpení je cítit, co znamená mít žádosti, které se mohou uspokojit jen fyzickými nástroji. Tento stav se nazývá kámalóka: odvykání, „místo žádostí“. Jeho trvání je třetina doby strávené člověkem mezi narozením a smrtí. (Snad to budeme moci probrat ještě podrobněji.) Když tedy někdo zemře v šedesáti letech, může se říci, že dvacet let, tedy třetinu svého uplynulého života stráví v kámalóce. Zpravidla trvá kámalóka tak dlouho, až si člověk odvykl všem žádostem, které ho ještě poutají k fyzické pláni. To je jedna strana této doby kámalóky. Ale pozorujme kámalóku také ještě z druhé strany.

Co člověk prožívá ve fyzickém těle, to má pro něho cenu, protože cestou zkušeností se vyvíjí stále výš a výše tím, co na Zemi vykonává. To je podstatné. Na druhé straně se člověku mezi narozením a smrtí nabízí množství podnětů k tvoření vlastních překážek. K tomu patří vše, co našim konáním druhému člověku škodí. Pokaždé, když si na účet našich bližních zjednáme nějaké zjištěné uspokojení, nebo

něco sobeckého podnikneme, co však souvisí se světem a nějak do něj zasahuje, tvoříme překážku svému vývoji. Když dáme např. někomu políček, jeho fyzická a morální bolest je pro nás překážkou vývoje. Tuto vývojovou překážku bychom měli na sobě zavěšenou pro všechny následující časy a životy, kdybychom ji ze světa neodstranili. Člověku se dostává v době kámalóky popudu, aby tyto vývojové překážky odstranil z cesty. Doba kámalóky se odehrává tak, že člověk prožívá zpětně celý svůj život, a bude jej prožívat pozpátku třikrát rychleji. Je vůbec zvláštností astrálního světa, kámalóky, že všechny věci se jeví jako zrcadlové obrazy. A to je také matoucí pro žáka při jeho vstupu do astrálního světa. Např. číslo 346 musí číst jako 643. Při zrění do astrálního světa se musí všechno obrátit. Tak je tomu se všemi věcmi, které se vztahují k astrálnímu světu. Ale takové to je i se všemi vašimi vášněmi. Když předpokládáme, že někdo se stane školením nebo patologickým stavem jasnovidný, pak nejprve spatřuje vlastní pudy a vášně proudící z něho ven, ale ty se mu jeví v podobě nej různějších figur a postav, jak kroužením ze všech stran přicházejí k němu. Kdo regulérně nebo nepravidelným způsobem se stane jasnovidným v astrálním prostoru, ten vidí nejprve tyto postavy, které jako ohyzdy nebo démoni na něho dorážejí. To je fatální věc zvlášť pro takové lidi, kteří se stanou jasnovidnými a o této zvláštnosti ještě neslyšeli. A to bude stále častější, protože dnes jsme právě ve vývojovém stavu, kdy jistému počtu lidí se otevře zrak pro duchovní svět. Takže i toto má být řečeno, aby se ti lidé, jimž se to stane, nebáli. Neboť duchovní věda je zde k tomu, aby byla lidem vůdkyní do duchovního světa. Pro mnohé, kdo se stanou jasnovidnými, souvisí s tím mnoho duševního neštěstí, protože nic nevědí o všech těchto skutečnostech a stavech. V astrálním světě vidíte tedy všechny tyto věci v zrcadlovém obraze, a také jinak je vidíte. Ve fyzickém světě vidíte, když slepice snáší vejce, nejprve slepici a potom vejce, astrálně však vidíte ten děj tak, že vejce jde nazpět do slepice. Všechno se tedy prožívá pozpátku. Myslete si, že někdo umřel v šedesáti letech a přichází pak v kámalóce k bodu, kdy ve čtyřiceti letech někoho uhodil: teď prožívá v kámalóce všechno to, co jeho činem prožíval ten druhý, je přímo uvnitř, v osobnosti toho druhého. Tak člověk prožívá svůj život pozpátku až k narození. Avšak prožívá nejen bolest, ale i radost, štěstí, které druhému udělal. Kus po kuse odkládá tak duše, čím jsou její vývojové překážky. A musí být vděčná moudrostiplnému vedení, které jí dává možnost vyrovnávání. Neboť se svým chtěním to napravit přijímá z toho něco takového jako znamení, podnět vůle, aby to, čím jsou pro ni překážky jejího vývoje, zase vylepšila. A v nastávajícím životě se dostává do situace, aby to udělala. Vidíme tedy, že objektivní tablo je něco docela jiného než zpětné prožívání v kámalóce. V kámalóce se velice přesně prožívá to, co při našem jednání pociťoval někdo druhý, prožívá se druhá strana vlastních činů. Ale nejen tento kříž se tam prožívá, ale i to, co zde jsme prožili jako bolesti, tam je štěstím a radostí. Prožíváme tedy štěstí a utrpení jako protějšek toho, co tím bylo ve fyzickém světě. Právě k tomu je tu kámalóka, aby dala duši něco, co jí vzpomínkové tablo nedává: zpětné prožívání bolesti a radosti.

Když je kámalóka prožitá, odkládá se třetí druh mrtvoly. Nejprve to byla mrtvola fyzická, pak mrtvola éterická, která se rozpustila ve všeobecném světovém éteru, a teď je to mrtvola astrální. Tato obsahuje z astrálního těla člověka všechno, co ještě svým Já“ neprotřibil a nedal do pořádku. Po stavu kámalóky se odděluje to, co člověk kdysi dostal s

sebou jako nositele svých pudů a vášní, a co svým Já“ neprepracoval, nezduchovnil. Na svou další cestu bere člověk s sebou extrakt z astrálního těla: jednak množství všech dobrých podnětů vůle, a za druhé všechno to, co ze svého Já“ proměnil. Co ze svých pudů zušlechtil, to všechno krásné, dobré, morální, to tvoří extrakt jeho těla astrálního. Takže člověk sestává teď na konci kámalóky ze svého Já“, a kolem toho má takřka utábořený extrakt astrálního těla a těla éterického, ty dobré podněty vůle.

Teď začíná pro člověka nový stav, bezbolestný, duchovní život dévachanu. Pro okultistu je velmi povznášející, když jako skutečnost prožívá takové věci a pak je opět nachází v posvátných listinách a náboženských spisech. Něčím takovým je místo v Novém zákoně, které zní: „Nebudete-li jako děťátka, nemůžete vejít do království nebes.“ Zde se poukazuje na zpětný život až k narození: to jsou takové velké okamžiky, které člověk může mít před náboženskými starými listinami. Musíte mi správně rozumět: okultista nepřisáhá na žádnou listinu nebo autoritu, pro něho jsou jediné směrodatné skutečnosti duchovního světa, ale takové listiny se mu zase stanou objektivně cenné. Theosofie není vybudovaná na nějaké náboženské listině, nýbrž přímo na vybádání duchovních skutečností. Základem veškeré duchovní vědy je objektivní bádání. Když pak ty listiny obsahují něco podobného, potom okultista je bude moci teprve správně oceňovat.

Nyní nastává život v dévachanu, v duchovní oblasti. Tento duchovní svět se může pozorovat vždy, je tu stále. Zemřelý do něj právě teprve vstupuje, ale on sám je tu stále. Později se seznámíme s metodami, jimiž se může pozorovat. Popisovat tento duchovní svět je velice obtížné, poněvadž naše slova jsou ražena právě pro svět fyzický. Představa o něm se proto může podat jen přirovnáním. Zde v našem pozemském světě nacházíme pevnou zem, po níž chodíme, tekutost, vodu, ovzduší, a to vše je prostoupeno teplem. Nějak tak si můžete v přirovnání představit také oblast duchovní. Je tam pevnina utvářená velmi pozoruhodným způsobem, kontinentální část dévachanu: zde je obsaženo ve svých formách všechno minerální. Vy víte, že kde je pevný minerál, tam jasnovidec nevidí v prostoru nic, ten prostor je vyšetřený, a venku kolem jsou pro jasnovidný pohled duchovní síly, asi jako éterické světelné obrazce. Představte si krystal: co je vyplněno fyzickou hmotou, to není pro vědomí podstatné, pozvedne-li se do duchovního světa, nýbrž podstatným je duch krystalu, síly, které jsou na něm viditelné venku kolem něj.

Jako negativ se ukazuje jasnovidci útvar krystalu. Co je v našem světě z fyzických forem, to je pevnou půdou v dévachanu. Ještě mnoho jiného je v dévachanu. Všechno, co je na Zemi živého, život rostlinný, zvířecí a lidský, a jak je ten život rozdělený do různých bytostí, to se jeví vidci jako tekutý živel duchovního světa, jako oblast moří a řek. Ale tento tekutý život, který tam proudí, nemůžeme v jeho uspořádání dosti dobře přirovnat k našim řekám a mořím, mnohem spíše však ke krvi, jak proudí lidským tělem. To je oceánská a říční oblast dévachanu. Tato pevná a tekutá oblast se tam nejeví sestupující nebo vystupující, stupňovitě, nýbrž v podobném vztahu jako zde pevnina a moře.

Třetí oblast je přirovnatelná k našemu ovzduší. To je tvořeno v dévachanu z toho, z čeho jsou složeny naše a zvířecí pocity. Je souhrnem všeho toho, co žije v astralitě. Plynoucí bolest, plynoucí radost je substancialitou tvořící v dévachanu to, co je tady vzduch. Představte si, že jasnovidec pohlíží z dévachanu na bitvu. Když se na ni díváte fyzicky, vidíte bojovníky, děla

a tak dále, ale jasnovidec vidí víc než fyzické lidské postavy a fyzické nástroje, ten vidí, jak stojí proti sobě vášně bojujících. Viděli byste, co žije v duších, jak vašeň naráží na vašeň. V podobě strašlivé bouře, jak zuří ve vysokých horách, tak asi se vyjímá taková bitva pro jasnovidce zřená z dévachanu. Ale i pocity láskyplné tam člověk vnímá: jako kouzelně milý tón provanují tyto pocity vzdušnou oblastí dévachanu. - Jako u nás prostupuje třemi dolními oblastmi teplo, tak prostupuje také společný živel třemi jmenovanými oblastmi dévachanu. A to, co tam vším prostupuje, je substance našich myšlenek, které tam žijí jako formy a bytosti. Co z myšlenek prožívá člověk zde, to je pouhým stínovým obrazem skutečných myšlenek. Představte si napnuté plátno a za ním živé bytosti a postavy, ale na plátně byste mohli vidět jen jejich stínové podoby. Přesně tak se mají myšlenky, které člověk zná ve fyzickém světě, k tomu, čím jsou myšlenky v oblasti duchovní. Tam jsou to bytosti, s nimiž je možné se stýkat, jež jako tepelné stavy prostupují celým prostorem dévachanu.

Ještě je třeba připomenout, že ve stejné míře, jak člověk odvyká v kámalóce fyzickým souvislostem, také se zas rozjasňuje jeho vědomí. Po ostrém, jasném obraze přehledu jeho života nastupuje v posmrtném životě obestření jeho vědomí temnotou, čím silnější je žádost po fýzičnosti. Ale čím více si člověk lpění na fýzičnosti odvyká, tím více se ztemnělé vědomí vyjasňuje. A v dévachanu prožívá člověk dé- vachanické události a zážitky vědomě, ne snad snivě. Jak se k tomu vytvářejí orgány, o tom ještě promluvíme.

Člověk to ví přesně, když vstupuje do duchovního světa. První dojem dévachanu je, že vidí fyzické tělo předešlého života v jeho formě mimo své „já“. Toto tělo je vtěleno kontinentální oblasti duchovního světa, patří k pevnině dévachanu. Ve fyzickém životě říkáte: „Já“ pracuji. - Zjišťujete, že žijete ve svém fyzickém těle a proto říkáte k němu „já“. Ale ne tak v dévachanu. Zde jste mimo fyzické tělo, ale v okamžiku, kdy vstupujete do dévachanu, je vám v jeho formě povědomé, a zde k němu říkáte: To jsi ty! - Už neříkáte „já“ k svému fyzickému tělu. Toto je pádná, velmi významná událost pro duši, při níž je jí jasné: už nejsem ve fyzickém světě, zde jsem ve světě duchovním. Proto už neoslovujete své fyzické tělo jako „já“, ale říkáte: „To jsi ty!“ - K tomuto zážitku se vrací v pravdě také výrok z filosofie Vedan- ty: „Tat tvam asi“ - „to jsi ty“. - Co je takto řečeno ve východní filosofii, to vše jsou skutečnosti duchovního světa. Když tedy Vedanta učí žáka meditovat o tomto „To jsi ty“, pak to neznamená nic jiného, nežli že už v tomto životě má v sobě vyvolat ony představy, které mu pak vzejdou při vstupu do dévachanu. Pravdivé meditační formule nejsou ničím jiným než fotografiemi skutečností duchovního světa. A toto „Tat tvam asi“ je hraničním kamenem, známkou toho, co člověku udává, že vstupuje do duchovního světa. Dále se tu učí poněnáhu poznávat objektivním pozorováním něco, co souvisí s jeho vlastním fyzickým životem, bez sympatie a antipatie, jako obrazy, které si prohlíží.

Něčím jiným zase jsou zážitky duše u plynoucího života dévachanu. Ve fyzickém světě je život rozdělen na mnoho individuálních bytostí. V dévachanu se naopak jeví život jako celek. Jediný všeobsahující život zde přichází člověku vstříc, a pocit, který z toho má, je nesmírně silný, neboť v tomto jediném životě nejsou snad zážitky něčím abstraktním. Jen uvažte, jak všechno, co velcí zakladatelé náboženství vložili do života, jak je to člověkem zase vloženo do jeho astrálního těla a do jeho těla éterického: to vše je opět prožíváno v dévachanu jako něco povznášejícího. Co vyproudilo velkými zakladateli ven a vproudilo pak během

jednotlivých vtělení - a právě ty nejcennější zkušenosti jsou vloženy do éterického těla - před tím stojíte v duchovní oblasti jako před zážitkem. Vše, co vproudilo do fyzického života, to máte před sebou ve velkých, mohutných obrazech. Prožíváte něco, co lidi sjednocuje. Co lidi harmonizuje, to prožíváte v dévachanu. Co nás tady dělí, co je nám cizí, to tam přivádíme k souzvuku. A na čem se zde tak silně vnitřně podílíme, radost a bolest, to se nám tam jeví jako vítr a počasí. V obrazech prožíváme kolem sebe, co jsme dřív prožívali v sobě: teď je to kolem nás ovzduším. Je důležité, že co ve fyzickém životě vycitujeme osobně, tam zakoušíme v souvislosti s celkem. Radost nepociťujeme jinak než v souvislosti s celkovou radostí, ani bolest necítíme jinak, než v souvislosti s veškerou bolestí. Tak se ukazuje naše radost a naše bolest, jak působí v celém jejich dosahu pro veškerenstvo. Takovou zkušenost radosti a bolesti získáváme v životě po smrti. S myšlenkami tam žijeme jako s věcmi. A teď se otažme: Co to způsobuje v bytosti člověka, když v dévachanu tak v tom všem žije? Ujasníme si to přirovnáním. Čím ve fyzickém světě člověk vidí? Tím, že k němu proniká světlo a vytváří mu k tomu orgán. Nikoliv jen bezděčně říká Goethe: Oko je vytvořeno světlem pro světlo. Správnost této skutečnosti se dá vyzorovat z toho, že nastěhují-li se zvířata do temných jeskyní, jejich oči zakrní a jiné orgány, snad orgán hmatu, které jsou tam nutně, vytvářejí se jemněji. Orgán vidění je vytvořen zevním živlem. Kdyby nebylo Slunce, nebylo by oko. Světlo zrodilo oči. Náš organismus je výsledkem kolem něj se nacházejících elementů, vše co máme fyzicky na sobě, je vytvořeno okolím kolem nás. A stejně tak jsou z duchovního okolí přitvářeny duchovní orgány člověka v dévachanu. Člověk přijímá v dévachanu neustále něco ze života svého okolí a tak si náležitě buduje z elementů tohoto okolí jistý druh duchovního organismu. Cítí se tam neustále jako člověk vznikající, jemuž se vytváří článek za článkem jeho duchovního organismu. A teď pomyslete, že všechno vnímání produktivity se pociťuje jako blaženost a ta je s tím spojena i v životě fyzickém! Pomyslete na umělce, na vynálezce. Toto vyrůstání a vznikání tedy, kus po kuse, to člověk pociťuje při putování dévachanem jako pocit blaženosti. A tak si tam vytváří duchovní praobraz člověka. Něco takového si vytvářel už často, pokaždé, když prodléval v dévachanu, ale pokaždé se do toho vpracovává jako něco nového to, co člověk vzal s sebou do dévachanu jako plod svého posledního života, jako extrakt ve svém éterickém těle.

Když poprvé vstoupil člověk do dévachanu, už tenkrát si duchovně vybudoval pra-obraz člověka, a ten se pak zhuští k člověku fyzickému. Nyní, jelikož prošel mnohými inkarnacemi, bere pokaždé s sebou extrakt uplynulého života a podle toho si pak tvoří pra-obraz, vzor nového člověka. Tato práce trvá dlouho, dnes se o tom zmíníme jen všeobecně. Není tedy bez účelu, že se člověk objevuje na Zemi v postupném sledu inkarnací a vždy znovu prochází dévachanem. Pokaždé má Země pro něho jinou tvářnost, něco nového se mu nabízí v zevní kultuře a ve vztahu ke všem možným poměrům. Duše se neobjevuje na fyzické pláni dřív, dokud se tu nemůže naučit něčemu novému. Dobu mezi reinkarnacemi vám pak ještě v číslech oznámím. Tak dlouho potřebuje člověk také k vybudování svého nového pra-obrazu. Když je vybudovaný, pak se má pokaždé tento pra-obraz impulz opět zjevit na Zemi, tento pra-vzor, jímž je vlastně člověk sám. Není snadné ten impulz popisovat. Například někdo má myšlenku, a má také nutkání ji vyjádřit: od toho impulzu vzala ta myšlenka na sebe fyzickou formu. Síla k tomu, aby člověk svůj v dévachanu tvořený pra-obraz uskutečnil, není dnes ještě

v jeho libovůli. V tomto životním cyklu nemůže ještě člověk řídit své inkarnace sám. Potřebuje vyšší duchovní bytosti, které ho přivádějí k rodičovskému páru, schopnému dát pro ten praobraz vhodné fyzické tělo. Vedou ho k národu a rase, která se k němu pro jeho praobraz nejlépe hodí. Když časový bod znovuzrození nadešel, pak podle toho, co člověk vytvořil v dévachanu jako pra-obraz, obklopuje se nejprve astrální substancialitou, což se tvoří jakoby samo od sebe: tato substancialita k němu takřka vystřeluje. Začíná tedy přivádění k rodičovskému páru vyššími bytostmi. A protože k astrálnímu tělu a k „já“ se dá najít jen přibližně vyhovující fyzické tělo poskytované rodiči, je mezitím těmito vyššími bytostmi přivtělováno tělo éterické, jímž se pak dosahuje nejvíce možného přizpůsobení mezi pozemskostí a tím, co je dáno z duchovního světa. O tomto přivtělování éterického těla a o fyzickém narození promluvíme potom zítra. Ale jedno už vidíme dnes: Při narození, při opětném zjevení na Zemi činí člověk opačnou cestu než po smrti. Nejprve se teď přičleňuje tělo astrální, pak tělo éterické a naposledy tělo fyzické. Při smrti ale odkládá nejprve fyzické tělo, pak éterické tělo a naposledy astrální tělo.

A když člověk dostává tělo éterické, děje se s ním něco podobného, jako když prochází branou smrti. Tehdy měl zpětný pohled na svůj uplynulý život, nyní má předem zřené, prorocké vidění života, do něhož chce právě vstoupit. To je pro člověka velmi významné. Děje se to v okamžiku, když se éterické tělo přičlení. Tento okamžik mu pak z paměti zase zmizí. Co zde vidí, nejsou jednotlivosti, nýbrž je to obraz životních možností. Neblaze osudným se může pro něho stát tento zřený život jen potud, když je jím takzvaně šokován a vzpírá se do tohoto fyzického života vstoupit. Při regulérním vstupu se éterické tělo a fyzické tělo kryjí, ale ne v takových případech, jako při šoku. Potom éterické tělo nevchází úplně do těla fyzického, zvlášť u hlavy zůstává přečnívající, a proto nemůže pak správně vypracovat orgány rozumu. Část případů, kde vystupuje idiotství, z toho pochází, ale naprosto ne všechny, to budiž zvlášť zdůrazněno.

Tak se nám stává fyzický život pochopitelný duchovními skutečnostmi, jež jsou za ním. A toto poznání nám pomůže dát naše vědění do služby účinnému životu.